

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS

LIETUVOS
ISTORIJOS
METRAŠTIS

2004 metai

2

LITHUANIAN INSTITUTE OF HISTORY

THE YEAR-BOOK
OF LITHUANIAN
HISTORY

2004

2

VILNIUS 2005

LITAUISCHES INSTITUT FÜR GESCHICHTE

JAHRBUCH
FÜR LITAUISCHE
GESCHICHTE

2004

2

VILNIUS 2005

UDK 947.45

Li 237

Redakcinė kolegija:

Egidijus ALEKSANDRAVIČIUS

Vytauto Didžiojo universitetas

Alfonsas EIDINTAS

Vilniaus universitetas

Zigmantas KIAUPA (pirmininkas)

Lietuvos istorijos institutas

Česlovas LAURINAVIČIUS

Lietuvos istorijos institutas

Ingė LUKŠAITĖ

Lietuvos istorijos institutas

Bronius MAKASKAS

Lenkijos MA Istorijos institutas

Jolita MULEVIČIŪTĖ

Kultūros, filosofijos ir meno institutas

Edmundas RIMŠA

Lietuvos istorijos institutas

Jolita SARCEVIČIENĖ (sekretorė)

Lietuvos istorijos institutas

Vladas SIRUTAVIČIUS

Lietuvos istorijos institutas

Saulius SUŽIEDĖLIS

Milersvilio universitetas

Redakcinės kolegijos adresas:

Kražių g. 5, 01108 Vilnius

<http://www.istorija.lt>

ISSN 0202-3342

© Lietuvos istorijos institutas, 2005

© Straipsnių autoriai, 2005

SAULIUS P I V O R A S

„NUOMONĖ YRA GALIA“: ŠVEDIJOS VISUOMENĖS POŽIŪRIS Į LIETUVĄ TAUTYBIŲ TEISIŲ KONTEKSTE 1915–1919 M.

Įvadas

Šiame straipsnyje nagrinėjamas Švedijos visuomenės požiūris į Lietuvos valstybingumo galimybes Pirmojo pasaulinio karo metais, parodant, kiek tas požiūris priklausė nuo tautybių teisių sampratos. Pagrindiniai straipsnyje naudoti šaltiniai yra Švedijos spauda, pirmiausia nacionaliniai ir sostinės – Stokholmo dienraščiai (*Dagens Nyheter*, *Socialdemokraten*, *Aftontidningen*, *Nya Dagligt Allehanda*, *Svenska Dagbladet*, *Stock-holms Dagblad*, *Stockholms tidningen*), žurnalas *Svensk tidskrift*. Analizuojant spaudą buvo pasirinkti skirtingoms politinėms srovėms priklausantys leidiniai. Nuosekliai peržvelgus kiekvieną išvardytų leidinių numerį nuo 1915 iki 1919 m. buvo atrinkti temai svarbūs rašiniai, kurie panaudoti rekonstruojant viešąją opinią. Pagalbiniai šaltiniai taip pat buvo švedų Pirmojo pasaulinio karo laikotarpio Švedijoje istorijos, ypač spaudos istorijos, istoriografija, o taip pat keletas dokumentų iš Stokholmo miesto archyvo.

Tautinio apsisprendimo teisės sampratos Švedijoje

Karo pradžioje į tautybių klausimą Švedijoje žiūrėta gana nepatikliai. Tai susiję su vertinimais, kad būtent nacionalizmas (t. y. tautų ambicijos tenkinti savo poreikius nepaisant kitų tautų interesų) ir buvo karo priežastis. Antai jau 1914 m. mėginant aiškintis bendrąsias karo priežastis buvo tvirtinama, kad čia didelės įtakos turėjo tautybės idėja, kuri buvo iškreipta ir panaudota šovinistiniais sumetimais¹. Kiek vėliau

¹ R. Andersson, *Svenska Dagbladet och det politiska livet 1897–1918*, Uppsala, 1952, s. 313.

sakyma, kad tik karo hipnozė išskėlė nacionalizmą, nes tautinė neapykanta yra perversija. Karui pasibaigus Europos tautų bendrumo jausmas turėtų tik sustiprėti².

Didesnių abejonių dėl tautinio apsisprendimo principo kaip tokio neturėjo Švedijos kairiosios partijos. Tačiau svarstyta, kiek įmanoma jį praktiškai įgyvendinti. Iš pradžių kalbėta ne tiek apie tautinį apsisprendimą kurti savarankišką valstybę, kiek apie vadinamąjį tautybės principą, t. y. reikalavimą, kad tautybės etninės ir politinės ribos turėtų sutapti. Karo pradžioje švedų socialdemokratų veikėjas E. Wigforsas teigė, kad visiškas suverenių valstybių sienų pertvarkymas remiantis tautybės kriterijumi būtų ypač sunkiai sprendžiama problema. Todėl idėja, kad gyventojai turi teisę pasirinkti savo valstybę, tam tikrais atvejais turi būti modifikuota ir papildyta vidaus politinės laisvės idėja. Jis svarstė, kad tautybės principo įgyvendinimo galimybės lyg ir neblogai atrodo Rytų fronte. Čia tikėtina, kad bus suvienyta Lenkija ir netgi Ukraina, kurios atsidurs Vokietijos kaizerio valdžioje kaip ir Suomija bei Pabaltijys. Bet kita vertus, ar suvienijimas Vokietijos valdžioje yra pakankamas klausimo sprendimas, nes tada ir Švedija galėtų užsitikrinti išsvajotą vienybę Rusijos valdžioje, ironizavo E. Wigforsas³. Kita vertus, švedų socialdemokratai gerai suprato tautinio principo svarbą. Švedijos socialdemokratų partijos lyderis H. Brantingas neigė „Komunistų partijos manifesto“ teiginį, kad proletariatas neturi tėvynės. Šias H. Brantingo pažiūras vėliau išplėtojo prancūzų socialdemokratas Ž. Žoresas⁴. H. Brantingo bendraražygis A. Engbergas karo metų spaudoje kritikavo negausios grupelės švedų socialistų, priklausiusių vadinamajai Cimervaldo (*Zimmerwald*) gruputei, pažiūras, kad tautinio apsisprendimo teisės reikalavimas prieštarauja socializmo interesams. Jis teigė, jog kultūrai reikia daugialypiškumo, kad ji išliktų turtinga ir tvari. Tautoms reikia laisvės, kad jos galėtų plėtoti savo savitumą ir į pasaulinę kultūros rinką įneštų originalų, todėl ir vertingą indėlį⁵.

Karo pradžioje buvo suvokiamas radikalios oficialios nuomonės tautinio apsisprendimo teisės pripažinimo konkrečioms tautoms atžvilgiu pavojus. Tai gerai matyti iš spaudoje pareikštų minčių apie galimybę Švedijos Riksdage priimti rezoliuciją dėl pavergtų tautų laisvės. Teigta, kad jei Riksdagas ims kalbėti apie pavergtas tautas Rusijoje ir įtikinėti vyriausybę teikti joms pagalbą, tai reikštų pasisakyti už Rusijos suskaldymą į galbūt daugiau nei 50 savarankiškų valstybių, kas gali tik sukelti

² B. B o l t, Ett enat Europa efter kriget, *Dagens Nyheter*, 1916 01 24.

³ E. W i g f o r s, *Världskriget och världsfreden. Dokument och reflexioner*, Stockholm, 1915, d. 2, s. 431.

⁴ А. Ю х а н с с о н, Т. Н у р м а н, Безопасность Швеции и всеобщий мир: социал-демократия и внешняя политика, *Создавая социальную демократию. Сто лет социал-демократической рабочей партии Швеции*, Москва, 2001, с. 422.

⁵ A. E n g b e r g, Den nationella självständigheten, *Socialdemokraten*, 1916 01 12.

karinį konfliktą tarp Švedijos ir Rusijos, bet tikrai neatvestų prie Suomijos, Lenkijos ir Ukrainos laisvės⁶.

Svarstymai apie tautinį apsisprendimą su nauja jėga atgijo 1917 m., kai pradėjo ryškėti realesnės galimybės jį įgyvendinti. Tais metais išėjo ir socialdemokratės A. Lindhagen knygelė „Tautybių klausimu“. A. Lindhagen čia teigė, kad tautinis klausimas nėra taip lengvai sprendžiamas, jog kiekviena tauta gauna savo valstybę. Viena vertus, tai sukeltų didelius praktinius sunkumus, nes valstybių skaičius pernelyg išaugtų, o kita vertus, kai kuriose valstybėse tautos yra taip persimaišiusios, kad jų padalyti neįmanoma, todėl tautinis klausimas turėtų būti sprendžiamas ir kitais būdais. Svarbiausia, kad kiekviena tauta, kuri yra susijusi su kita tauta, gautų teisę vartoti savo kalbą viešosiose mokyklose bei universitetuose, teismuose ir kitose valdžios įstaigose, taip pat teisę išpažinti savo religiją, organizuoti viešus tautinių dainų renginius. Tad laisvė tautinio savitumo puoselėjimui⁷. Savo darbe A. Lindhagen apibūdino ir kai kurias valstybės neturinčias tautas, taip pat ir lietuvius. Pasak jos, Lietuvoje buvo vykdoma Katalikų bažnyčios persekiojimo politika, tuo pat metu stengiantis tam tikromis priemonėmis palaikyti lietuvių–lenkų priešišumą⁸. A. Lindhagen tvirtino, kad nuomonė yra galia. Tad tų, kurie myli savo kalbą ir kultūrą, pareiga suprasti, kad šita meilė turi apimti ir kitų pastangas išlaikyti savo kalbą ir kultūrą. Su šia nuomone reikia ne tik kovoti prieš naujas neteisybes ir priespaudą, bet taip pat už senų neteisybių panaikinimą⁹. A. Lindhagen kartu su keletu kitų bendraminčių iš tikrųjų organizavo akciją, kuria aiškino tautinio klausimo svarbą taikai. Įvairiose Švedijos vietovėse buvo rengiami susirinkimai, kurių metu kalbėta apie pavergtas tautas ir priiminėtos rezolucijos. Jose buvo raginama, kad neutralios šalys, išvengusios karo, bent jau pareikštų nuomonę, jog pirmoji teisingos ir tvarios taikos sąlyga yra ta, kad taikos derybose būtų nuodugnai nagrinėjami tautybių klausimai¹⁰. Tokie susirinkimai vyko Malmėje, Lunde, Skaroje, Karlstade ir kitose Švedijos vietovėse¹¹. Ko gero, didžiausias susirinkimas buvo surengtas Stokholme. Jį aprašė ir stambiausi Švedijos dienraščiai. Buvo pateikta minėta rezolucija, atkreiptas dėmesys į H. Söderbergo kalbą, kurioje šis akcentavo tautybės savaiminę vertę. Jis pabrėžė, kad jeigu tauta išmokoma gerbti savo savitumą, ji yra išmokyta vertinti ir svetimų tautų individualius bruožus, pripažįsta jų teisę gyventi savo laisvą gyvenimą¹².

⁶ E. L i l j e d a h l, De undertryckta folken, *Dagens Nyheter*, 1915 09 05.

⁷ A. L i n d h a g e n, *I nationalitetsfrågan*, Stockholm, 1917, s. 7.

⁸ Ten pat, p. 9.

⁹ Ten pat, p. 14.

¹⁰ Rezolucija, priiminėta susirinkimuose dėl tautybių, 1917 m. sausis–kovas, *Stokholmo miesto archyvas*, A. Lindhagen fondas, t. 27.

¹¹ A. Lindgren laišką A. Lindhagen. Malmė, 1917 m. sausio 30 d., A. Hanssono laiškas A. Lindhagen, Tomelilla, 1917 m. vasario 12 d., ten pat.

¹² För de undertryckta nationaliteterna, *Dagens Nyheter*, 1917 02 01.

Svarstymus apie Rusijos imperijos pavergtų tautų ateitį inspiravo Rusijos revoliucijos. Buvo pastebėta, kad ir respublikoniškos Rusijos valdžia linkusi laikytis centralizmo. Tad net jei ir kalbama apie Rusijos pertvarkymą į federacinę valstybę, atmosfera, atrodo, nėra palanki tai lygybei tarp tautų, kurią reiškia „federacinės valstybės“ sąvoka¹³. Vėliau diskutuota apie Vokietijos skelbtą tautinio apsisprendimo principo „gerbimą“ Brest Litovsko taikos derybų metu. Pasak vieno pasisakymo Švedijos spaudoje, jeigu Vokietija leistų plebiscitus okupuotose teritorijose, Vakarų valstybės galėtų irgi pradėti derybas, nes gautų tikrą įrodymą, kad Vokietijos laikysena pasikeitė. Tačiau Vokietija atmetė plebiscitų okupuotose teritorijose idėją ir jos pareiškimai, kad tų teritorijų gyventojai jau išreiškė savo valią, yra neįtikinami¹⁴. Švedų socialdemokratinė spauda, remdamasi vokiečių šaltiniais, kritikavo vokiečių socialdemokratų poziciją, nes jie pripažįstą apsisprendimo teisę tik Rusijos tautoms. Išreikšta nuostaba, kad pripažįstant teisę apsispręsti Rusijos tautoms, tuo pačiu metu teigiama, kad nė lopelis Vokietijos teritorijos negali būti perleidžiamas svetimai valstybei¹⁵.

1917 m. į diskusijas apie tautinio apsisprendimo teisės principą įsitraukė ir konservatyvioji Švedijos spauda, kuri iki tol svarstė tik konkrečių pokarinių pasikeitimų eventualumus. *Svensk Tidskrift*, konservatyvus 6 kartus per metus išeinantis žurnalas, pareiškė, kad požiūris, jog tautinio apsisprendimo teisė yra taikos viešpatavimo pasaulyje pagrindas, remiasi, kaip ir kitos naivios socialistinės pažiūros, iliuzija, kad žmogiškoji prigimtis yra gera. Bet pavergtos tautos pagal tautinio apsisprendimo principą įgaus valdžią atskiroms anksčiau jas pavergusių tautų dalims. Ir ta valdžia gali virsti dar didesne tautine priespauda šių tautų dalių atžvilgiu, negu anksčiau buvusi atvirkštinė. Pasekmes taikai nesunku atspėti. Taigi neatrodo neįtikėtina, kad ir ateityje už tolesnę pažangą bus atsakingos daugiausia senosios istoriškai subrendusios valstybės. Nepaisant visų jų trūkumų, daugelis jų vis dėlto turi amžių raidos subrandintą teisinę tradiciją, kuri saugo ir gina tų valstybių sudėtyje esančias skirtingas tautas, ir gina geriau, negu tai padarytų realizuoti skambūs žodžiai apie tautinio apsisprendimo teisę¹⁶. Tačiau netgi konservatyviojoje spaudoje 1918 m. buvo palankiai atsiliepta apie Baltijos šalių valstybingumą, teigta, kad joms reikia padėti įeiti į Europos valstybių sistemą, suteikti diplomatinę pagalbą naujoms valstybėms (supažindinti su priimtomis tarptautinių santykių taisyklėmis). Tai esą neturėtų kelti kokių nors pavojų netgi atsargiausiai politikai¹⁷. Vis dėlto švedai ir toliau skeptiškai vertino didvalstybių angažavimąsi tautinio apsisprendi-

¹³ Nationaliteternas framtidsmål i det fria Ryssland, *Göteborgs Handels- och Sjöfartstidningen*, 1917 08 06.

¹⁴ Östeuropeiska perspektiv, ten pat, 1918 01 04.

¹⁵ Uppseendeväckande avslöjanden från kronrådet i Berlin, *Socialdemokraten*, 1917 11 12.

¹⁶ Folkens självbestämmanderätt, *Svensk Tidskrift*, 1917, h. 5, s. 385–386.

¹⁷ Sverige och de nya självständiga staterna, ten pat, 1918, h. 1, s. 59.

mo teisei ginti. Kaip ironizavo stambus Švedijos dienraštis, jeigu tikėtume kariaujančių šalių lyderių pareiškimais, tautinio apsisprendimo teisės principas laimėjo beveik visišką moralinę pergalę, o tuo tarpu šis principas niekada nebuvo brutaliau ir ciniškiau laužomas, negu sudarant Brest Litovsko taikos sutartį¹⁸.

Žinių apie tai, kokią politinę Lietuvos ateitį planavo kariaujančios šalys, Švedijos spaudoje buvo pateikiama nemažai, bet jos buvo fragmentiškos, kartais netikslios. Žinoma, reikia turėti omenyje Vokietijos vykdytą informacinę blokadą. Pirmojo pasaulinio karo metais didžiausią tiražą turėjo liberalios orientacijos Švedijos dienraštis *Dagens Nyheter*¹⁹. Pažiūrėkime, kokia informacija apie Lietuvą jis disponavo. Jau 1915 m. šis dienraštis aptarinėjo Vokietijos ir Rusijos požiūrį į Lenkiją bei Lietuvą, pastebėjo kiek pasikeitimų požiūryje į Lenkiją, bet Lietuvos likimas bus sprendžiamas tik po taikos sutarties sudarymo, prognozavo *Dagens Nyheter*²⁰. 1917 m. rugsėjo pabaigoje stambiausias Švedijos dienraštis pranešė apie Lietuvos tarybos sudarymą ir pareiškė, jog įdomu būtų sužinoti, kokia Rusijos imperijai anksčiau priklausiusi teritorija bus jos pavaldume, nes Lietuva yra visiškai neaiški geografinė sąvoka²¹. 1918 m. vasario 16 d. aktas nebuvo spausdinamas pirmuosiuose puslapiuose, to ir negalėjo būti. *Dagens Nyheter* tą dieną rašė, kad greitai reikia laukti Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo. Šią idėją esą palaiko Vokietijos socialdemokratai. Taip pat tikėtina, kad Lenkijos ir Lietuvos sienų klausimas bus išspręstas pastarosios naudai, Vilnių pripažįstant Lietuvai, nes ji turi į jį didesnes istorines teises kaip į senąją valstybės sostinę ir kultūros centrą²². 1918 m. kovo pradžioje minėtas dienraštis teigė, kad Vokietijos pažadėtą apsisprendimo teisę Lietuvai greičiausiai pakeis Vokietijos protektorato realybė. Buvo sakoma, kad gero įspūdžio nedaro faktas, jog vokiečių spauda visiškai nuslėpė tai, kad vasario 16 dieną susirinkusi Lietuvos taryba paskelbė Lietuvos valstybinės nepriklausomybės aktą²³. Kovo 26 d. *Dagens Nyheter* skelbė apie Vokietijos Lietuvai suteiktą pripažinimą, tuo pačiu abejojama jo realumu, nes jis turėtų priklausyti nuo Lietuvos su Vokietija sudarytų konvencijų turinio²⁴. Vėliau *Dagens Nyheter* dar rašė apie Mindaugo II rinkimus, pakankamai palankiai atsiliepdamas apie Lietuvos tarybą kaip valdžios organą, nes šioji, kitaip, negu Pabaltijo vokiečių atitinkamų organų, yra iš tikro reprezentatyvi institucija, atstovaujanti skirtingoms politinėms partijoms²⁵.

¹⁸ Självbestämmingsrätten, *Dagens Nyheter*, 1918 07 30.

¹⁹ L. K i h l b e r g, *Dagens Nyheter och demokratins genombrott*, d. 2, Stockholm, 1960, s. 128.

²⁰ A. K a r l g r e n, Ryssland efter ett års krig, *Dagens Nyheter*, 1915 09 06.

²¹ Kurlands och Litauens självstyrelse, ten pat, 1917 09 26.

²² Det blivande självständiga Litauen, ten pat, 1918 02 16.

²³ Tysklands planer i fråga om Litauen, ten pat, 1918 03 10.

²⁴ Det tyska erkännandet av Litauens självständighet, ten pat, 1918 03 26.

²⁵ Konung Mindave II av Litauen - ett kungaval med förhinder, ten pat, 1918 07 24.

1918 m., artėjant Antantės pergalei, vėl pradėta intensyviai svarstyti, koks galėtų būti neutralių šalių vaidmuo įgyvendinant taiką ir sprendžiant tautybių klausimus. Neutralių šalių tarpininkavimo vaidmuo laikytas reikalingu ir svarbiu. Buvo teigiama, kad reikėtų sudaryti komisiją, kuriai pirmininkautų neutralių šalių atstovai. Ši komisija spręstų sienų klausimus, organizuotų plebiscitus, kur jie reikalingi, bei spręstų gyventojų perkėlimo jų pačių valia klausimus. Valstybės, taikos sutarties signatarės, turėtų visoms Europos rasinėms mažumoms pripažinti teisę vartoti savo kalbą, vystyti savo kultūrą ir išpažinti savo religiją²⁶.

Lietuvių propagandos punktyras

Jau nuo karo pradžios lietuviai stengėsi „prastumti“ savo medžiagą į įvairios politinės pakraipos leidinius, nekalbant apie tai, kad konservatyvus *Stockholms Dagblad* buvo tapęs tiesiog „kišeniniu“ lietuvių spaudos organu, nes jo užsienio naujienų redaktorius buvo Pirmojo pasaulinio karo metais susikūrusiai Švedų–lietuvių draugijai priklausęs istorikas ir konservatyvus publicistas Verneris Söderbergas. 1915 m. spalio mėnesį „Socialdemokratas“, skelbdamas apie Rusijos Dūmos nario M. Yčo vizitą Stokholme, išreiškė viltį, kad Dūmoje greitai bus iškeltas ir Lietuvos autonomijos klausimas²⁷. Liberalusis *Dagens Nyheter* spausdino interviu su M. Yču, kur šis teigė, kad dalis Lietuvos teritorijų labai nukentėjo nuo karo, Šiauliai su 50 tūkst. gyventojų, Marijampolė su 100 tūkst. ir Suvalkai su 30 tūkst. yra visiškai sugriauti, liko tik griuvėsiai²⁸. Apskritai pradžioje nevengta tirštinti spalvų vaizduojant karą patyrusių lietuvių vargus, žinoma, taip tikintis surinkti daugiau aukų nukentėjusiems nuo karo Lietuvoje. Pavyzdžiui, taip buvo rašoma viename *Stockholms Dagblad* rašinių:

„Kai vasarą anoje Baltijos jūros pusėje patrankos griaudėjo Lietuvos žemumose, ištisa tauta buvo priversta palikti savo protėvių žemę. Atsitraukiantys Rusijos armijos daliniai pavertė didžiąją dalį šalies dykuma ir išsivarė gyventojus su savim į rytus. Šis prievartinis traukimasis iš Lietuvos vienu atžvilgiu buvo netgi sunkesnis negu pabėgėlių belgų likimas. Lietuvių tauta, kuri kalbos ir papročių, iš dalies ir religijos požiūriu skiriasi nuo rusų, buvo varoma į vidinę Rusiją, t. y. į grynai politinę tėvynę, kuri iki tol buvo visiškai lietuviams svetima“²⁹.

²⁶ L. N o r d s t r ö m, Nationernas förbund, VI, ten pat, 1918 08 04.

²⁷ A. L i n d h a g e n, Lithauisk dumamedlem i Stockholm, ten pat, 1915 10 26.

²⁸ La Mouche, Även Litauen har förlöbt under kriget, ten pat, 1915 10 24.

²⁹ De litauiska flyktningarnas hårda lott, *Stockholms Dagblad*, 1915 10 20.

Arba kitame:

„Buvusių Lietuvos Didžiąją Kunigaikštystę šiais metais aplankė karo siaubas. Derlinga žemė prie Nemuno krantų, apimanti gausiai apgyvendintas gubernijas Rusijos vakaruose, buvo beveik totaliai nusiaubta. Kaimai buvo sulyginti su žeme, ir keli milijonai žmonių, neturintys stogo virš galvos, su baime laukia besiantinančios žiemos“³⁰.

Lietuvių veikėjai gana aktyviai stengėsi paveikti švedų viešąją nuomonę sau palankia politine linkme. Švedų spaudoje jau 1917 m. buvo išsamiai aprašyti lietuvių seimo Petrograde priimti nutarimai, nepriklausomybės siekis. Be kita ko, akcentuota, kad besikurianti Lietuvos valstybė sieks būti neutrali³¹. Švedų spaudoje buvo plačiai paskelbti ir lietuvių partijų atstovų pasitarimo Stokholme nutarimai, kur akcentuota, kad Lietuva nori tapti nepriklausoma tiek nuo Rusijos, tiek ir nuo Vokietijos valstybe, o Lietuvos interesus taikos derybose pavedama ginti Lietuvos tarybai Vilniuje³². Vėliau buvo pabrėžiama, kad visose taikos derybose, kur yra nagrinėjami ir lietuvių tautos reikalai, lietuvių atstovai prašo teisės dalyvauti ginant savo interesus ir nepriklausomybę bei integralumą. Buvo taip pat teigiama, kad lietuvių tautos valią galės išreikšti tik Vilniuje sušauktas Konstitucinis susirinkimas, kuris turėtų paskelbti šalies konstituciją ir valdymo formą³³. Ypač plačiai ir nuosekliai lietuvių siekius Švedijos visuomenei pristatė J. Šliūpas ir A. Smetona. 1918 m. pradžioje J. Šliūpas švedų spaudoje apgailestavo, kad Švedijos istorijos knygose visiškai neminimas Lietuvos vardas. Jis taip pat priminė, kad vienas žymus Stokholmo gyventojas – H. Bukovskis, garsaus antikvariato savininkas, buvo lietuvis³⁴. J. Šliūpas ieškojo ryšių ir diplomatinuose Stokholmo sluoksniuose. Dar 1917 m. spalio 3 d. jis įteikė memorandumą JAV pasiuntiniui Stokholme, kuriame išdėstė lietuvių politines aspiracijas ir informavo apie JAV lietuvių veiklą siekiant užsitikrinti JAV administracijos paramą³⁵. Konservatyviojoje švedų spaudoje J. Šliūpas 1918 m. teigė, jog lietuviai prašo, kad Skandinavijos šalys ir jų vyriausybės taikos konferencijose ir kongresuose *bona officia* remtų Lietuvos valstybės sukūrimą toje teritorijoje, kur gyvena lietuvių tautybės žmonės. Be to, Skandinavijos šalių vyriausybių buvo prašoma padėti lietuvių atstovams patekti į Rusijos–Vokietijos, o vėliau ir į bendras europines taikos derybas.

Pasak J. Šliūpo, Skandinavijos valstybės turėtų jausti išskirtinį interesą, kad būtų išlaisvintos kitoje Baltijos jūros pusėje gyvenančios tautos. To išskirtinio intereso priežastys būtų šios:

³⁰ Uppror för de nödlidande i Litauen, ten pat, 1915 11 12.

³¹ Litauen vill bliva självständigt, *Socialdemokraten*, 1917 09 09; Litauen proklamerar sin självständighet, *Skelefteå Nya Tidning*, 1917 07 11.

³² En resolution av litauiska partiombud i Stockholm, *Stockholms Dagblad*, 1917 12 23.

³³ Litauen och fredsunderhandlingarna, ten pat, 1918 01 04.

³⁴ J. S z l u p a s, Litauen och Sverige, ten pat, 1918 03 13.

1) išlaisvinus Baltijos tautas, Baltijos jūra taptų tokia vidine jūra, kur mažosios valstybės galėtų be didvalstybių poveikio užmegzti abipusiai naudingus prekybinius ir intelektualinius ryšius. Šiame regione didvalstybės neturėtų gauti jokios įtakos;

2) bendradarbiaujant mažosioms valstybėms, būtų užtikrinta jų nepriklausomybė;

3) aplink Baltijos jūrą gyvenančių tautų siekiai turėtų dar labiau suartėti, jos turėtų pajusti priklausančios vienai tautų šeimai ir tokiu būdu stiprinti viena kitos padėtį, kad jokia svetima tauta negalėtų joms grasinti³⁶.

A. Smetona gana didelės apimties studijoje švedų kalba, išleistoje 1919 m. pradžioje, pabrėžė, kad lietuvių tauta sieks gerai sugyventi su tautinėmis mažumomis, ir jau pavyko pasiekti, kad tautinių mažumų atstovai lygiomis teisėmis atstovaujami besikuriančiuose Lietuvos valstybinės valdžios organuose. Ši kitose valstybėse nelengvai sprendžiama problema Lietuvoje yra išspręsta. A. Smetona detaliam aptarė valstybės aparato kūrimosi eigą bei problemas, besikristalizuojančią Lietuvos užsienio politiką, užsimindamas, kad nepriklausomybės išlaikymo labui neatmestina Lietuvos sąjunga su Latvija ir Estija, jeigu pastarosios to norės. A. Smetona tvirtino, kad Lietuva pirmiausia susiduria su finansiniais sunkumais, o taip pat gal ne tiek skausminga, bet irgi juntama problema – valdininkų trūkumu. Didžioji dalis išsilavinusių lietuvių dar negrįžo iš bolševikų užvaldytos Rusijos, o žmogiškųjų išteklių, kuriais disponuoja Lietuvos vyriausybė, tikrai neužtenka. Reikės kvieisti specialistus iš kitų šalių, kaip tai savo laiku darė, pavyzdžiui, graikai ir bulgarai. Taip pat didelės pagalbos tikimasi iš JAV lietuvių, kurie grįždami į tėvynę turėtų patenkinti valstybei reikalingų specialistų poreikį. Pasak A. Smetonos, Lietuva tikisi, kad tautinio apsisprendimo teisė bus įgyvendinama iki galo ir Lietuvos nepriklausomybė nebus paaukota kitų šalių interesams³⁷.

Kaip matyti, bendrasis lietuvių propagandos kursas gerai atitiko išryškėjusias švedų visuomenės nuomonės tendencijas ir galėjo tikėtis aiškios paramos.

Igno Šeinius propagandos vingiai

Daugiausia švedų spaudoje apie lietuvių nepriklausomybės siekius rašė nuo karo pradžios Stokholme apsigyvenęs Ignas Jurkūnas Šeinius. Apie jo veiklą Pirmojo pasaulinio karo metais J. Savickis yra sakęs: „I. Šeinius Stokholme įkūrė tikrą informacijos biurą, pats vienas paskleidęs Švedijoje visą seriją rašinių, monografijų ir net atskirų knygų.“³⁸

³⁵ I. N. Morris, *Minnen från min ministertid i Stockholm åren 1914–1923*, Stockholm, 1923, s. 128.

³⁶ J. Šliūpa, *Ett fritt Litauen*, *Svensk Tidskrift*, 1918, h. 1, s. 27–28.

³⁷ A. Smetona, *Litauens självständighetskamp*, ten pat, 1919, h. 2, s. 95–104.

³⁸ J. Savickis, *Skandinavija, Pirmasis nepriklausomos Lietuvos dešimtmetis* (fotografuot. leid.), Kaunas, 1990, p. 61.

Kita vertus, I. Šeinius rašiniams apie Lietuvos nepriklausomybės perspektyvas būdingas mėtymasis nuo radikalizmo prie aiškaus konformizmo. 1916 m. I. Šeinius pareiškė, kad lietuviai galėtų kautis už Vokietiją, bet tik su sąlyga, kad jiems bus duotos garantijos dėl nepriklausomybės³⁹. Jis taip pat tvirtino, kad viskas, kas daroma ir sakoma Rusijoje Lietuvos klausimu, neturi jokios vertės, nes pagal esamą padėtį atrodo, kad ši klausimą spręs ne Rusija ir ne Antantė, o Vokietija. Lietuvos išlaisvinimas priklauso nuo Vokietijos vyriausybės⁴⁰. 1917 m. pavasarį I. Šeinius jau rašė, kad lietuvių tauta nejaučia simpatijų nė vienai iš kariaujančių pusių. Rusai ją persekiojo, bet ir iš vokiečių nieko geresnio negalima tikėtis⁴¹. 1917 m. pabaigoje I. Šeinius ryžtingai pareiškė, kad Lietuva neturi priklausyti nei Rusijai, nei Vokietijai. Šis troškimas yra visuotinis ir senas, jis neužgeso nuo Lietuvos savarankiško valstybingumo laikų, kai lietuviai kovojo tiek prieš slavus, tiek prieš germanus⁴². Po vasario 16-osios I. Šeinius dar sakė, kad lietuvių klausimas negali likti vidine Vokietijos problema. Lietuvių tauta kreipiasi į visą civilizuotą pasaulį ir reikalauja, kad jos paskelbta nepriklausomybė būtų pripažinta ir apsaugota⁴³. Kitame straipsnyje I. Šeinius piktinosi, kad vokiečiai leidžia lietuviams suprasti, jog Kuršo žemės tarybai paskelbus prisijungimą prie Vokietijos, reikės tilto tarp Vokietijos ir Kuršo. Tokiu tiltu gali tapti tik Lietuva⁴⁴. Tačiau greitai I. Šeinius, nors ir gana išradingai, bet atsisakė principinės radikalios pozicijos ir pradėjo teisinti provokišką Lietuvos politikų orientaciją. Pasak jo, Vokietijos–Lietuvos sąjungos savo sunkioje padėtyje lietuviai, aišku, nebijojo. Jie baiminosi, ir ši baimė dar nėra galutinai pranykusi, tik didvokietiškojo smurto. Bet dabar, kai išvesta valstybinė Lietuvos ir Vokietijos siena, kai kariuomenė išvedama iš Lietuvos, vokiečių ir lietuvių tautų santykiai ima klostytis visai kitaip. Lietuviai, remdamiesi Vokietijos parlamento dauguma ir vokiečių demokratija apskritai, galės su viltimi žvelgti į ateitį. Susivienijimas su Rusija būtų žingsnis atgal, o Antantė nori Lietuvą sujungti su Lenkija. „Taigi lietuviams, siekiantiems apsaugoti savo tautybę ir ją vystyti, nebeliko jokios kitos išeities kaip prisijungimas prie galingosios Vokietijos.“⁴⁵ Dar vėliau I. Šeinius tvirtino, kad Lietuva turi sudaryti su Vokietija karinę sąjungą. Tai būtų priemonė prieš eventualią lenkų agresiją, nuo kurios neapsaugo Antantės vedama politika. Antantė pirmiausia gina tik tų tautų, kurios pažada tinkamai atsilyginti už

³⁹ G. M o n v i d i s [I. Š e i n i u s], Polen och den litauiska frågan, *Stockholms Dagblad*, 1916 11 22.

⁴⁰ [I. Š e i n i u s], Den litauiska frågan i Ryssland, *Nya Dagligt Allehanda*, 1916 12 01.

⁴¹ I. J u r k u n a s, Litauen skall återuppstå, *Aftontidningen*, 1917 05 06.

⁴² I. J u r k u n a s, Rysk-tysk fred och Litauens öde, *Svenska Dagbladet*, 1917 12 04.

⁴³ I. J u r k u n a s-S c h e y n i u s, Alttysk politik i Litauen, *Stockholms Tidningen*, 1918 03 18.

⁴⁴ I. J u r k u n a s-S c h e y n i u s, Kejsar Wilhelms blivande kurländska hertigkrona, *Dagens Nyheter*, 1918 03 20.

⁴⁵ I. J u r k u n a s-S c h e y n i u s, Litauens nya unijon, *Stockholms Tidningen*, 1918 03 28.

apsaugą, teises. Ji nenori pabloginti savo santykių su didvalstybėmis, paremdama tam tikras mažas tautas. Lietuvių klausimas Antantei neegzistuoja. Ir todėl jos spauda ir visuomenė neturi jokios teisės smerkti lietuvių už jų „provokišką orientaciją“⁴⁶. Prieš pat Vokietijos kapituliaciją I. Šeinius pareiškė, kad apie lietuvių tautos politinius siekimus „galima pasakyti visai trumpai: šalies visiška nepriklausomybė, garantuota visuotinės taikos konferencijos“⁴⁷. Tiesa, šiuo atveju panašiai poziciją Vokietijos atžvilgiu keitė pati Lietuvos taryba, tuo metu centrinis Lietuvos valstybės valdžios organas. Bet atsižvelgiant į Švedijos viešąją opinią vertėjo laikytis atsargiau. Švedai nepalankiai vertino vienašalius ir bekompromisinius pareiškimus apie pokarinius perversmus, daromus neatsižvelgiant į taikos konferencijos sprendimus, t. y. į tarptautinę teisinę legitimaciją⁴⁸.

Panašiai dviprasmiškai I. Šeinius laikėsi Vakarų valstybių atžvilgiu. Viena vertus, jis reikalavo Antantės pagalbos: „Antantė turėtų, jeigu nenori, kad Vokietija ir Rusija susivienytų, padėti Lietuvai ir Latvijai jų nepriklausomybės kovoje. Jeigu Antantė uždels, greitai Rusijos–Vokietijos intymi sąjunga taps realybe, o iš Baltijos mažųjų valstybių liks tik prisiminimai“⁴⁹. Kita vertus, jis pareiškė, jog kalbos (ir tautinių mažumų) klausimas Lietuvoje – vien tik pačios Lietuvos reikalas⁵⁰.

1917 m. vasarą I. Šeinius pradėjo aiškinti, kad Lietuva siekia Baltijos šalių federacijos. Ne vien tik lietuviai jos trokštą. Latviai ir estai taip pat apie ją svajoja⁵¹. Po kiek laiko jis numatė ekonominę Skandinavijos šalių sąjungą, į kurią su laiku galėtų įeiti Olandija, Suomija, Lietuva, galbūt Latvija ir Estija⁵². 1918 m. kovo 18 d. vykusiam įvairių Rusijos tautų atstovų susitikime Stokholme I. Šeinius dar laikėsi Baltijos šalių sąjungos idėjos, teigė, kad neįmanoma sudaryti visų anksčiau Rusijai priklaususių tautų sąjungos, nes jų interesai yra gana skirtingi. Tarkime, Ukraina turi mažai ką bendra su šalimis prie Baltijos jūros⁵³. Bet recenzuodamas Stokholme lietuvių kalba išleistą J. Šliūpo knygą apie Šiaurės tautų sąjungą, I. Šeinius sakė, kad sunku numatyti, kaip gali būti įgyvendinta romantiška J. Šliūpo idėja sukurti Šiaurės tautų sąjungą. Latvių nacionaliniai planai nesiekia daugiau nei autonomija Rusijos sudėtyje, o pastaruoju metu jų

⁴⁶ I. J u r k u n a s-S c h e y n i u s, Ententen och den litauiska frågan, *Stockholms Dagblad*, 1918 08 14.

⁴⁷ I. J u r k u n a s-S c h e y n i u s, Litauen och världskriget, *Aftonbladet*, 1918 11 03.

⁴⁸ Vilna, Litauens huvudstad, *Dagens Nyheter*, 1915 09 20.

⁴⁹ I. J u r k u n a s-S c h e y n i u s, Låget i Litauen just nu, *Stockholms Dagblad*, 1919 09 08.

⁵⁰ I. J u r k u n a s-S c h e y n i u s, Litauen och Polen. Om litauiska språkfrågan, *Stockholms Tidningen*, 1918 06 29.

⁵¹ I. J u r k u n a s, Litauiska frågan i nytt läge, *Stockholms Dagblad*, 1917 06 03.

⁵² I. J u r k u n a s-S c h e y n i u s, Litauernas framtidsutsikter. Litauiska färhågor och förhoppningar, ten pat, 1917 08 02.

⁵³ S. Z e t t e r b e r g, *Die Liga der Fremdvölker Russlands. 1916–1918*, Helsinki, 1978, s. 250.

idealas buvo Latvija kaip stiprios Rusijos federacinės valstybės dalis⁵⁴. Ir vėliau I. Šeinius neteisingai vertino padėtį tvirtindamas, kad „visai objektingai tariant ir mums nesigiriant, Estija ir Latvija tokio gero vardo kaip Lietuva Švedijoje neturi. Į jas žiūrima kaip į visai naujas valstybes be gilių šaknų. O Lietuva laikoma sena, tik restauruota valstybe“⁵⁵. Bet svarbiausia, kad I. Šeinius nesilaikė vieno iš savo šefų, A. Voldemaro, nurodymo, jog „nušviečiant lietuvių padėjimą svetimose spaudoje reikėtų labai stengtis, kad paveikslas būtų kuo objektyviausias“⁵⁶. Čia galima palyginti paties A. Voldemaro argumentavimą švedų spaudoje 1917 m. pabaigoje. Jis atrodo panašus į šachmatų figūrų dėliojimą rytinės Vidurio Europos erdvėje. A. Voldemaras siekė pagrįsti ir įtikinti, kad jo siūloma perspektyva yra pati geriausia. Pasak jo, gerai žinomas Antantės tvirtinimas, kad ji kariauja už mažų tautų laisvę. Ar tai yra Lietuvos atgaivinimo pažadas? Pažadas tai taip, nes Lietuva yra priskiriama prie mažų pavergtų tautų. Bet savaime suprantama, kad tai yra tuščias pažadas, nes jeigu Prancūzija tikrai rūpintųsi mažomis pavergtomis tautomis, jos pirmas žingsnis būtų karo carinei Rusijai skelbimas. Bet aišku, kad Antantė nenorės Vokietijos sustiprėjimo šiai aneksavus Lietuvą. Kadangi Lietuva vargiai begali sugrįžti Rusijai, bet taip pat negali būti sulieta su Vokietija, lieka tik vienintelė galimybė, o būtent – Lietuvos nepriklausomybė. Tai ne tik pagreitintų karo pabaigą, bet ir ateityje sumažintų trintį tarp dviejų didvalstybių. Yra rimto pagrindo tikėtis, kad Lietuva taps viena iš buferinių valstybių, kurios po karo bus sukurtos Rytų Europoje. Šią idėją, palaikomą Centrinų valstybių, turės remti ir Antantė. Iš dalies ji jau įgyvendinta, sukūrus nepriklausomą Lenkiją. Tačiau Vokietija tikrai nenorės Lietuvos sujungimo su Lenkija⁵⁷. Aišku, A. Voldemaras tuo metu nenumatė ir negalėjo numatyti bolševikų perversmo Rusijoje ir laikino Vokietijos sustiprėjimo. Bet svarbiausia čia yra pats rašymo apie Lietuvos vietą Rytų Europos politinėje erdvėje stilius, kuriame nėra (iš dalies tai dirbtinis įspūdis) emocijų, o vien tik konstruktyvus protavimas. Toks galėjo labiausiai paveikti politiškai įtakingus asmenis, neturinčius priešasčių nesimpatizuoti mažoms pavergtomis tautomis.

Lietuvos Respublikos nepriklausomybės paskelbimo išvakarėse ir vėliau I. Šeinius švedų spaudoje labai išsamiai rašė apie lietuvių–lenkų santykius. Pats temos pasirinkimas buvo motyvuotas. Lenkija ir jos nepriklausomybės klausimas buvo geriau žinomas Švedijoje negu mažesnių tautų siekiai. Antai atsakydama į Anos Lindhagen raginimą organizuoti Švedijos šiaurinėje provincijoje mitingus tautybių klausimu, pacifistinio

⁵⁴ I. J u r k u n a s - S c h e y n i u s, En bok på litauiska utgiven i Stockholm, *Stockholms Tidningen*, 1918 08 31.

⁵⁵ I. Šeinius – V. Čarnekiui. Stokholmas, 1924 08 16, *Švedijos valstybės archyvas*, I. Šeinaus fondas, t. 18.

⁵⁶ A. V o l d e m a r a s, Lietuvių klausimas švedų spaudoj, *Lietuvių balsas*, 1917 02 12.

⁵⁷ A. W o l d e m a r, Litauens framtid, *Stockolms Dagblad*, 1917 08 11.

judėjimo narė iš Umeå 1917 m. rašė: „nėra ko tikėtis, kad susirinkimas tautybių klausimu patrauktų daugiau žmonių. Lenkijos klausimas būtų aktualesnis nei pernelyg bendras tautybių klausimas“⁵⁸. Bet reikia atkreipti dėmesį, kaip I. Šeinius rašė. 1918 m. pradžioje jis pareiškė, kad „lietuvių tauta neišivaizduoja politinės sąjungos su Lenkija. Lenkai yra ekspansyvi tauta, kuriai patikėti savo likimą lietuviams būtų pernelyg rizikinga“⁵⁹. Į I. Šeinius straipsnį panašiai aštriai ir įžeidžiamai atsiliepė lenkų atstovas, pasirašęs slapyvardžiu Polonus. Ar tarpusavio įžeidinėjimai galėjo padėti švedams apsispręsti, kuri pusė yra teisi ir kurią jie turėtų palaikyti? Po kiek laiko I. Šeinius tvirtino, kad nė viena partija ar grupė Lietuvoje nebrandina minties atkurti „istorinę“ Lietuvos Didžiąją Kunigaikštystę. Istorinė Lietuva esą egzistuoja tik lenkų imperialistinėse svajonėse⁶⁰. 1919 m. pradžioje I. Šeinius tiek suradikalėjo, kad netgi pareiškė, jog jeigu lietuvių tauta nesitikėtų Antantės žadėtos paramos ir civilizuoto pasaulio moralinio palaikymo, būtų geriausia jai pasiduoti bolševikų malonėn vien tik tam, kad išvengtų lenkų okupacijos. Esą bolševikai terorizuoja tik tam tikrus socialinius sluoksnius, tuo tarpu lenkai – visą lietuvių tautą⁶¹. I. Šeinius nevengė demonstruoti tiek antilenkiškų, tiek ir antirusiškų emocijų. Dėl nebolševikinės Rusijos atstovų pozicijos Paryžiaus taikos derybose 1919 m. jis pastebėjo, kad Lietuvos negali patenkinti jokia sąjungos su Rusija forma. Federacija galima tik su maždaug vienodo stiprumo valstybėmis⁶². Truputį vėliau, stiprėjant antibolševikinėms jėgoms Rusijoje, I. Šeinius teigė, kad iš Rusijos nieko gero negalima laukti, su jokia politine grupuote Rusijoje neverta derėtis ir apskritai „Rusija dar ilgai pasaulyje skleis iš esmės vien tik obskurantizmą“. Laikraščio redakcija pridėjo priedą, kad straipsnis įdomus kaip aktualių lietuvių tautos nuotaikų išraiška, ir dėl to nenorėta jo atmesti, bet tikrai negalima pritarti užgauliems ir žeminantiems pastebėjimams apie rusų tautą apskritai⁶³.

⁵⁸ E. Middelsten laiškas A. Lindhagen, Umeå, 1917 02 09, *Stokholmo miesto archyvas*, Anos Lindhagen fondas, t. 27.

⁵⁹ I. J u r k u n a s-S c h e y n i u s, Litauisk-polska förhållanden. II. Litauisk-polska konflikter under kriget, *Stockholms Dagblad*, 1918 01 18.

⁶⁰ I. J u r k u n a s-S c h e y n i u s, Den polska agitationen mot litauern, ten pat, 1918 05 07.

⁶¹ I. J u r k u n a s-S c h e y n i u s, Litauen och den polska faran, *Stockholms Tidningen*, 1919 01 10.

⁶² I. J u r k u n a s-S c h e y n i u s, Litauen och Ryssland, ten pat, 1919 03 21.

⁶³ I. J u r k u n a s-S c h e y n i u s, De baltiska folkens oberoende, *Socialdemokraten*, 1919 07 22.

Vietoj išvadų

Apibendrinant reiktų pasakyti, kad iš analizuotos medžiagos aiškiai matyti, jog Švedijos viešojoje nuomonėje dominuojanti nuostata – ne specifinės, tarkim, geopolitiniais interesais besiremiančios, simpatijos Lietuvai, o universalaus tautinio apsisprendimo teisės principo reikšmės supratimu motyvuotas lietuvių, kaip ir kitų mažų Europos tautų, aspiracijų rėmimas.

Labiausiai tautinio apsisprendimo teisės veiksmingumu abejojo konservatoriai, siūlydami jo rezervuotą taikymą. Tačiau kairiųjų pozicijos buvo kitokios. Tautinio apsisprendimo teisės realizavimą švedų socialdemokratai traktavo kaip būtiną tvirtos taikos sąlygą. Neutralių šalių vienas iš pagrindinių siekių yra kaip tik taika, tad jos suinteresuotos ir tautinio apsisprendimo teisės gynimu ir įtvirtinimu. Tokia pozicija vis labiau ryškėjo Švedijos visuomenėje.

Lietuvių propaganda Švedijos spaudoje Pirmojo pasaulinio karo metais buvo labai intensyvi, gal tik jos tam tikras nenuoseklumas, ypač būdingas Igno Šeiniaus publicistikai, galėjo kiek mažinti daromą įspūdį.

„OPINION IS POWER“: THE VIEW OF SWEDISH SOCIETY TOWARDS LITHUANIA IN THE CONTEXT OF NATIONAL RIGHTS DURING 1915–1919

Summary

SAULIUS PIVORAS

During the years of the First World War Swedish society took an active interest in the possibilities of a fair post-war international system. Both fighting alliances stated that the post-war international system should be based on national self-determination. Opinions in Sweden split on the principle of national self-determination or national rights. The differences were the sharpest between the traditional opponents, the conservatives and the social democrats. Both sides acknowledged the cultural significance of preserving the nationality of small nations. But conservatives looked fairly sceptically at the possible realisation of national self-determination as the creation of an independent statehood. The social democrats considered the principle of national rights, including the right to statehood, one of the most important prerequisites for a secure peace. Notwithstanding this difference of opinion, the possibilities for the Lithuanian and other oppressed people of Central Eastern Europe to ensure the realisation of their political aspirations was debated and evaluated in Sweden in the context of national rights. This connection of the liberation of oppressed people and the principle of national rights was further strengthened with the development of signs of an Entente victory. The press in Sweden described in fairly good detail the creation of the Lithuanian state in connection with Germany's efforts to keep Lithuania under its influence. Fairly active Lithua-

nian journalistic propaganda is traceable in Sweden's press during the years of the First World War. Lithuanians presented their political objectives and set forth arguments as to why Sweden should be interested in Lithuania's statehood. The most active Lithuanian propagandist to express himself in the Swedish press during the years of the First World War was Ignas Šeinius. His journalistic efforts nevertheless cannot be evaluated unambiguously. The journalism of I. Šeinius was energetic and emotional but lacked logical consistency, especially in presenting Lithuanian – Polish and Lithuanian – Russian relations.

Gauta 2004 m. liepos mėn.

Saulius P i v o r a s (g. 1968). Humanitarinių mokslų (istorija) daktaras, socialinių mokslų (politikos mokslai) docentas. Vytauto Didžiojo universiteto Politikos mokslų ir diplomatinės instituto Viešojo administravimo katedros vedėjas. Tyrinėjimų kryptys: lietuvių tautinis sąjūdis, Skandinavijos politika, Švedijos požiūris į lietuvių tautinės valstybės kūrimąsi.

S. Daukanto g. 28 Kaunas, LT-44246

El. paštas: Saulius_Pivoras@fc.vdu.lt